

36 800 XIV Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (XIV) en het Diergezondheidsfonds (F) voor het jaar 2026

Nr. 84 Brief van de minister en staatssecretaris van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 24 april 2026

In het coalitieakkoord (bijlage bij Kamerstuk 36848, nr. 31) hebben drie partijen - D66, VVD en CDA - afspraken gemaakt over de maatregelen die nodig zijn om Nederland weer vooruit te krijgen. Beleidsbrieven zoals deze zijn daar een nadere uitwerking van, op specifieke beleidsonderwerpen. Dat laat onverlet dat de opgaven waar dit kabinet voor staat vragen om één overheid die duidelijk kiest, samenwerkt en levert. In gezamenlijkheid. Alleen door samen te werken kunnen we resultaten boeken waar mensen op rekenen. Daar is de inzet van de volledige Rijksdienst, de medeoverheden en de publieke dienstverleners keihard bij nodig. Hierbij hecht dit kabinet veel waarde aan de samenwerking met de Tweede en Eerste Kamer, medeoverheden en maatschappelijke organisaties.

In deze beleidsbrief vindt u onze prioriteiten en een tijdlijn voor de aanpak van de opgaven waar we voor staan.

De opgave

Het kabinet gaat werken aan natuurherstel en daarmee aan een duurzame en weerbare voedselproductie en ruimte voor ondernemerschap. Wij geloven in het vakmanschap en de innovatiekracht van de Nederlandse agrarische sector en in de energie in de maatschappij om deze uitdaging aan te gaan. Als kabinet willen we die energie benutten en ondersteunen en willen we stappen zetten om belangrijke vraagstukken op te lossen.

Nederland moet van het stikstofslot af. Natuurherstel is daarbij de enige weg vooruit. Om dit te realiseren heeft het kabinet de Taskforce Landbouw, Natuur en Stikstof in het leven geroepen om doorbraken te bereiken.

Daarnaast zet het kabinet in op een brede aanpak, met perspectief voor boeren, tuinders en vissers, het zorgen voor een sterke natuur

en een sociaaleconomisch vitaal platteland. Hierbij heeft het kabinet aandacht voor mondiale ontwikkelingen op het gebied van voedselzekerheid en voor innovatie. Een inzet op innovatie kan zowel onze internationale concurrentiepositie verbeteren als zorgen dat schone groei mogelijk is.

Het kabinet wil werken aan een goede balans tussen deze opgaven. De belangrijkste vragen die we ons stellen: in wat voor land willen wij wonen, welke waarden vinden we belangrijk en hoe wegen we die tegen elkaar af? Hoeveel ruimte geven we in dit land aan de natuur, welke vormen van landbouw passen daarin en welke niet?

Provincies hebben de afgelopen jaren gewerkt aan de opgaven in het landelijk gebied en hebben daar deels verschillende wegen in bewandeld. Deels sluiten die aan op het gebiedseigen karakter van de opgaven. Maar het kabinet heeft ook oog voor het belang van een gelijk speelveld. Bij de besluiten van de Taskforce zal het kabinet als vertrekpunt nemen dat ondernemers in vergelijkbare omstandigheden zoveel mogelijk met vergelijkbare regels te maken krijgen. Waar we op dit punt knelpunten zien ontstaan pakken we dit actief op door in gesprek te gaan met provincies.

De aanpak Landbouw, Natuur en Stikstof

De Taskforce Landbouw, Natuur en Stikstof staat voor de opdracht om duidelijke keuzes te maken voor een sterke en toekomstbestendige agrarische sector en het structureel verbeteren van de natuur en het landelijk gebied. Dit is nodig om stapsgewijs en per gebied de vergunningverlening weer los te trekken, en om invulling te geven aan de Vogel- en Habitatrichtlijn. Het kabinet heeft hier duidelijke doelen voor gesteld, concrete maatregelen aangekondigd en € 20 miljard vrijgemaakt voor de periode tot en met 2035. Het kabinet kiest ervoor om de verschillende opgaven in onderlinge samenhang en synergie met elkaar te realiseren. De Taskforce werkt daarbij nauw samen met andere ministeries en overheden.

Over de aanpak en doelen van de Taskforce Landbouw, Natuur en Stikstof heeft uw Kamer op 27 maart een brief ontvangen¹. De aanpak richt zich op de opgaven voor natuur en stikstof in samenhang met de opgaven voor klimaat, water,

---

¹ Kamerstuk 36800-XIV, nr. 80.

gewasbeschermingsmiddelen en dierwaardigheid. Ook richt de aanpak zich op de stappen naar een toekomstbestendige landbouw en het behoud en de versterking van de sociale en economische vitaliteit van het landelijk gebied. Het kabinet werkt de aanpak uit langs de volgende zeven pijlers:

Pijler 1 betreft 'generieke stikstofemissiereductie' in landbouw, industrie en mobiliteit, waarbinnen wordt gewerkt aan een pakket maatregelen om boeren duidelijkheid te geven en een vitale landbouwsector vorm te geven. Dit gaat onder meer over de bedrijfsspecifieke emissienormen voor ammoniak- en broeikasgasemissies, de grondgebondenheidsnorm, de vrijwillige beëindigingsregelingen, het verbreden en verbeteren van het stelsel van productierechten, de afroming van productierechten bij verhandeling en de inzet die nodig is voor industrie en mobiliteit.

Naast een generieke inzet bestaat er ook een 'gebiedsgerichte inzet' (pijler 2), waar de invulling van de zoneringsaanpak en de prioritaire gebieden onderdeel van zijn. Er wordt gewerkt aan de beleidsmatige invulling van de zoneringsaanpak, waaronder keuze voor gebieden, breedte van de zones, hoofdlijnen van de regels en de beoogde datum van inwerkingtreding. De ruimtelijke invulling rondom kwetsbare Natura 2000-gebieden zal ook worden opgenomen in de definitieve Nota Ruimte.

In een aantal gebieden met urgente opgaven werkt het kabinet samen met medeoverheden aan een snelle en sterke uitvoering. Dit zijn de Veluwe, Peel, Groene Hart, Hart van het Noorden en Noordwest Overijssel. Daarnaast zet het kabinet de aanpak in economische clusters, waaronder Brainport Eindhoven en de Haven van Rotterdam, voort.

De pijler 3 'natuurbehoud en -verbetering' is gericht op een gezonde, veerkrachtige en diverse natuur, die nodig is voor de economie en onze samenleving, waarvan we nu en in de toekomst kunnen genieten. Deze derde pijler bevat onder meer het afronden en indienen van het ontwerp-Natuurplan bij de Europese Commissie en het optimaliseren van het huidige Natuurpact in gesprek met provincies.

Onder pijler 4 'vergunningverlening en juridische agenda' wordt gewerkt aan het onderbouwen van additionaliteit en de voorbereiding om zo snel mogelijk, bij een gebleken en geborgd

reductiepakket, een juridisch houdbare rekenkundige ondergrens in te voeren en aan het wettelijk vastleggen van de emissiedoelen ter vervanging van de KDW-gebaseerde stikstofdoelen. Tegelijkertijd werken wij aan een gedragen oplossing voor het mogelijk maken van vergunningverlening van verduurzamingsactiviteiten en een opvolger van het legalisatieprogramma PAS-melders (zie passage *PAS-melders en interimmers*).

Landbouwbedrijven worden gevraagd grote aanpassingen door te voeren in hun bedrijfsvoering. Daarom is de inzet onder pijler 5 'een toekomstbestendige landbouwsector' een faciliterend en stimulerend pakket om boeren te ondersteunen bij (innovatieve) verduurzaming en omschakeling naar minder intensieve of meer natuur-inclusieve landbouw.

Naast ondersteuning voor individuele boeren ziet het kabinet aandacht voor sociaaleconomische aspecten en de vitaliteit van het platteland als essentieel onderdeel van het beleid om landbouw en natuur in evenwicht te brengen en de vergunningenproblematiek op te lossen. Het kabinet werkt dit uit onder pijler 6 'een sociaal en economisch vitaal platteland'.

De pijler 'klimaat, water, gewasbeschermingsmiddelen en dierwaardigheid' (pijler 7) richt zich op de opgaven die nauw samenhangen met stikstofreductie en natuurverbetering. Hierbinnen wordt bijvoorbeeld naar het aanbieden de ontwerp-AMvB Dierwaardige Veehouderij toe gewerkt, voor behandeling in de Tweede Kamer. Ook het convenant gewasbeschermingsmiddelen en de uitwerking van de normering gericht op de inzet van methaanremmers in veevoer zijn onderdeel van deze pijler.

Voor de zomer ontvangt uw Kamer de verdere uitwerking van de aanpak.

In het wetgevingsoverzicht in de bijlage is voor alle pijlers opgenomen welke juridische trajecten zijn voorzien. Over enkele wetgevingsvoornemens moet nog een besluit worden genomen. De planning hiervan is dan ook mede afhankelijk van beleidsmatige en politieke keuzes die wij grotendeels in 2026 nemen.

PAS-melders en interimmers

De afgelopen tijd hebben we gewerkt aan de opvolger van het legalisatieprogramma PAS-melders. Dit programma is op 17 april aan uw Kamer aangeboden². Parallel is de internetconsultatie gestart. In dit programma staan de oplossingsrichtingen, instrumenten en maatregelen die we willen aanbieden om PAS-melders weer in een legale situatie te brengen. Hierbij wordt voortgeborduurd op de maatwerkaanpak PAS-melders. In dit programma zal ook een eerste schets worden gegeven van hoe voor een legale status gezorgd kan worden voor ondernemers die door een onrechtmatige overheidshandeling zonder toereikende Natura 2000-activiteit toestemming opereren vanuit de opdracht in artikel 22.21a³. Ook hiervoor staat de overheid namelijk aan de lat. Deze ondernemers worden ook geconfronteerd met handhavingsverzoeken en ervaren problemen bij bedrijfsovername. Daarom zal voor deze groep ondernemers een verdere verkenning nodig zijn om deze opgave beter in beeld te krijgen en te kijken hoe de opgave kan worden uitgevoerd. In het coalitieakkoord is tevens opgenomen dat het pakket waar de Taskforce mee zal komen ook ruimte biedt om interimmers te kunnen legaliseren. Deze opgave zal het kabinet buiten de bandbreedte van het PAS-programma oppakken. Ook hiervoor zal een verkenning worden gestart om een eerste inschatting te maken van hoe groot de groep interimmers is en op welke manier oplossingen kunnen worden geboden aan interimmers.

Het kabinet wil ook stappen zetten op een aantal andere onderwerpen uit het Coalitieakkoord of onderwerpen waarover wij de komende periode nadere informatie aan u willen sturen. Deze onderwerpen worden hieronder toegelicht.

Een toekomstbestendig voedselsysteem

Voedselzekerheid

De voedselzekerheid in Nederland is groot. Door geopolitieke spanningen en conflicten en door klimaatverandering en extremer weer komen er steeds meer risico's, zoals verstoring van de aanvoer van belangrijke grondstoffen voor de voedselvoorziening en tegenvallende oogsten. Daarom is het belangrijk de

---

² Kamerstuk 35 334, nr. 443.

³ Artikel 22.21a van de Omgevingswet bevat de opdracht om in de opvolger van het legalisatieprogramma PAS-melders te omschrijven hoe andere projecten die door onrechtmatig overheidshandelen zonder toereikende Natura 2000-activiteit toestemming opereren in een legale situatie kunnen komen.

weerbaarheid van het voedselsysteem te waarborgen en zo mogelijk te vergroten. Onze inzet zullen we neerleggen in een strategische agenda voedselzekerheid gericht op het borgen van voldoende, veilig en voedzaam voedsel voor alle Nederlanders. In deze strategische agenda zullen we ingaan op de huidige situatie op het gebied van voedselzekerheid in Nederland en Europa. Vervolgens gaan we in op hoe Nederland minder kwetsbaar kan worden voor schokken door in te blijven zetten op een robuuste en innovatieve voedselketen in Nederland, op diversificatie van import- en exportstromen en op een robuust voedselsysteem in het geval van een acute crisis. Wij vinden het daarbij belangrijk om snel van start te gaan maar dit zorgvuldig te doen in een proces waarin het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties betrokken worden. Voor de zomer zal de staatssecretaris van LVVN de Kamer informeren over de bouwstenen en de aanpak om te komen tot de strategische agenda voor voedselzekerheid.

Dierenwelzijn en diergezondheid

De maatschappelijke zorgen rond dierenwelzijn vragen zowel van de sector als van consumenten stappen om tot een dierwaardige veehouderij te komen. In de Taskforce Stikstof, Natuur en Landbouw werken wij daarom aan een AMvB dierwaardige veehouderij. Maar onze inzet is breder. Het ministerie heeft medeverantwoordelijkheid voor het welzijn van álle gehouden dieren, en richt zich op ambitieus beleid om ook dierenwelzijn buiten de veehouderij te verbeteren. Ook richten we ons op de Transitie Proefdiervrije Innovatie.

Onze inzet ten aanzien van het welzijn van dieren in de veehouderij is verwoord in de brief over dierenwelzijn die uw Kamer op 16 april heeft ontvangen⁴. Over onze inzet ten aanzien van dieren buiten de veehouderij wordt u geïnformeerd rond de zomer, voorafgaand aan een debat over dit onderwerp.

Een toekomstbestendig voedselsysteem en een dierwaardige veehouderij vragen daarnaast om een stevige inzet op diergezondheid, goede en toegankelijke diergeneeskundige zorg, monitoring en bestrijding van dierziekten en zoönose. Het kabinet werkt in 2026 aan de volgende stap richting grootschalige vaccinatie tegen vogelgriep en aan versterking van de veterinaire beroepsgroep en de markt voor diergeneeskundige zorg. Voor de zomer van 2026 reageert het kabinet op de uitkomsten van het

---

⁴ Kamerbrief Naar een beter dierenwelzijn in de veehouderij, 16 april 2026, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2026/04/16/naarenbeterdierenwelzijnindeveehouderij>

marktonderzoek van de Autoriteit Consument en Markt (ACM) naar de diergeneeskundige zorg en komt met een aanpak ter versterking van de veterinaire beroepsgroep en diergeneeskundige zorg in Nederland.

Visserij en aquacultuur

Het kabinet zet in op een duurzame en toekomstbestendige visserij door middel van sociale en technische innovaties. De hoge brandstofkosten als gevolg van de crisis in het Midden-Oosten tonen de noodzaak om in te zetten op het toekomstbestendig maken van de visserijvloot door middel van innovatie en het verbeteren van de energie-efficiëntie. Dit doen we in samenwerking met andere Noordzeelanden en Europese partners, waarbij wordt ingezet op proportionele, uitvoerbare en handhaafbare Europese wet- en regelgeving die zoveel mogelijk aansluit bij de Nederlandse situatie. De inzet op innovatie en verduurzaming van de visserij en aquacultuur wordt de komende twee jaar ondersteund met middelen uit het Europese fonds en uit nationale middelen via diverse subsidieregelingen zoals regelingen om de energie-efficiëntie van vaartuigen te verhogen, investeringen in controlemaatregelen en het ondersteunen van innovatieve projecten.

Samen met sectorvertegenwoordigers, gemeenten en provincies en natuurorganisaties werken wij aan een Uitvoeringsagenda voor de Visie op voedsel uit zee en grote wateren⁵. Deze agenda bevat concrete acties van alle deelnemende partijen om de visie te realiseren: een robuuste sector die regionaal, gezond en duurzaam voedsel produceert en een goede boterham verdient binnen de draagkracht van het ecosysteem. Het streven is om de agenda dit voorjaar als gezamenlijk product aan de Tweede Kamer aan te bieden.

Voor de Waddenzee, Noordzeekustzone en andere gebieden waar garnalenvissers actief zijn, werkt LVVN met betrokken partijen aan een toekomstvisie. Op verzoek van de sector is een vrijwillige saneringsregeling opgesteld. Het kabinet verkent hoe flankerend beleid ingezet kan worden om de impact voor visserijgemeenschappen te mitigeren en garnalenvissers die blijven vissen te ondersteunen.

---

⁵ Kamerstuk 21 501-32, nr. 1624.

Ook voor de schaal-, schelp en zeewierkweek ontwikkelen wij beleid. De randvoorwaarden voor de verdere opschaling van zeewierkweek werken wij de komende periode uit in een specifiek beleidskader. Dit ontvangt uw Kamer voor het einde van dit kalenderjaar. Tevens verkennen wij de mogelijkheden voor viskweek in gesloten circulatiesystemen.

Natuurbeheer, -behoud en -verbetering

Natuur in Nederland is onmisbaar: ze zorgt voor schoon drinkwater, goede landbouwgrond, voldoende water, schone lucht, waterberging, landschapskwaliteit, verkoeling in de stad, waarmee ze bijdraagt aan onze economie, welzijn, gezondheid, recreatie, toerisme en leefbaarheid. Tegelijkertijd staat de Nederlandse natuur onder druk door droogte, versnippering van natuurgebieden, stikstof, vervuild water en andere drukfactoren.

Sinds 18 augustus 2024 is de Europese Natuurherstelverordening (NHV) van kracht. De NHV bevat verplichtingen voor herstel van ecosystemen op land, aan de kust, in zoet water, bos, landbouwgebieden, rivieren, steden en in de zee. Ook zijn er specifieke doelstellingen voor bijen en andere bestuivers. In mei informeren wij u over de voortgang van de implementatie hiervan. Europese lidstaten moeten uiterlijk 1 september 2026 een Ontwerp-Natuurplan indienen bij de Europese Commissie. Deze zomer delen wij het Ontwerp Natuurplan met uw Kamer.

Een definitief Natuurplan moet uiterlijk op 1 september 2027 worden ingediend. We streven ernaar om dan ook de uitvoeringswetgeving en bestuurlijke afspraken rond te hebben, zodat we effectief aan de slag kunnen. Voorzien wordt om definitieve bestuurlijke afspraken samen te laten lopen met de nieuwe afspraken in het kader van het Natuurpact voor na 2027.

Invasieve exoten

Invasieve exoten vormen een belangrijke drukfactor voor de biodiversiteit in ons land. In het landelijk aanvalsplan dat uw Kamer in januari 2026 ontving ligt de focus op het treffen van voorzorgsmaatregelen zodat invasieve exoten Nederland niet binnenkomen, zich niet kunnen vestigen en niet verder

verspreiden⁶. Dit jaar gaan Rijk en provincies aan de slag met het verkennen van handelsverboden voor een aantal specifiek 'Nederlandse exoten', het verstevigen van de wetenschappelijke kennisbasis, meer inzet op vroege uitschakeling, vergroten van de bewustwording en het verbeteren van de informatievoorziening. Voor een vervolg van de inzet na 2026, waaronder een gebiedsgerichte inzet tegen wijdverspreide invasieve exoten in natuurgebieden spelen provincies een belangrijke rol.

Wolven

De maatschappelijke aandacht voor wolven is groot. Het wolvenbeleid richt zich op vier sporen. Ten eerste het zoveel mogelijk voorkomen van incidenten door voorlichting via het Landelijk Informatiepunt Wolven en via het landelijk initiatief veebescherming. Ten tweede stelt het kabinet voor de zomer regelgeving (AMvB) op waarmee het verjagen van wolven voor veehouders eenvoudiger wordt en beheer op lange termijn mogelijk gemaakt kan worden. Ten derde werken wij voor de zomer aan regelgeving (AMvB) voor een betere aanpak van probleemwolven die incidenten met mensen en huisdieren veroorzaken. Het vierde spoor richt zich op een gunstige staat van instandhouding op langere termijn. Dit is nodig vanuit natuurregelgeving, maar ook om in de toekomst de wolf te kunnen beheren. Hiervoor zoeken wij samenwerking met buurlanden met wie wij onze wolvenpopulatie delen, zodat wij de gedeelde populatie gezamenlijk kunnen definiëren.

Grutto

Het gaat al lang niet goed met de grutto en andere boerenlandvogels, ondanks de grote inspanningen die de afgelopen 50 jaar zijn gedaan, vooral met het agrarisch natuurbeheer. Met de NHV is er vanuit Europa extra aandacht gekomen hiervoor. De Europese Commissie heeft Nederland daarnaast in gebreke gesteld ten aanzien van de grutto, die beschermd is door de Vogelrichtlijn. De urgentie om de gruttipopulatie te herstellen is groot.

In december 2025 is de Intentieverklaring Aanvalsplan Grutto door LVVN en alle twaalf provincies ondertekend. Het kabinet werkt de Intentieverklaring met de provincies uit in een gezamenlijk Afsprakenkader. Het agrarisch natuurbeheer vormt daarin een essentieel onderdeel. Maar ook natuurbeheer vanuit het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL), predatiebeheer,

---

⁶ Kamerstuk 26 407, nr. 162.

waterbeheer, ruimtelijke ordening en grondbeleid zijn belangrijke onderdelen van het Aanvalsplan Grutto. De noodzakelijke maatregelen voor de grutto worden in de gebieden van Aanvalsplan Grutto met voorrang, in samenhang, versneld en geborgd uitgevoerd. Het afsprakenkader maakt dat concreet. Het Afsprakenkader wordt in juni ondertekend.

Caribisch Nederland

Voor Caribisch Nederland heeft uw Kamer op 8 juli 2025 de eerste fase van het Natuur en Milieu Beleidsplan Caribisch Nederland 2020-2030 (NMBP) ontvangen, samen met de Staat van de Natuur. Het kabinet zet het NMBP voort. Per Voorjaarsnota heeft het kabinet eveneens € 7,5 miljoen vrijgemaakt ten behoeve van de natuur in Caribisch Nederland.

In januari 2026 heeft de rechter de Staat in het ongelijk gesteld in de procedure van Greenpeace tegen de Staat over de (gevolgen van) klimaatverandering op Bonaire. In de uitspraak heeft de rechtbank het gebrek aan financiering voor het NMBP negatief meegewogen in het oordeel. Uw Kamer ontvangt in het najaar 2026 een brief waarin de invulling van het NMBP voor de komende vier jaar wordt geschetst, rekening houdend met het vonnis van de rechtbank inzake klimaatadaptatie op Bonaire.

Hierin werken we nauw samen met de minister van KGG en van IenW, die de coördinerende verantwoordelijkheid voor klimaatmitigatie en -adaptatie hebben. In samenwerking met BZK-Koninkrijksrelaties is LVVN actief betrokken bij de besteding van de middelen voor voedselzekerheid in Caribisch Nederland en de landen in het Koninkrijk.

Een sociaal en economisch vitaal platteland

Een goede kwaliteit van de natuur en van ons cultuurlandschap en het versterken van de sociale en economische vitaliteit zijn van belang om de kwaliteit van leven, wonen en werken te waarborgen. Het kabinet ziet dit als essentieel onderdeel van het beleid om landbouw en natuur in evenwicht te brengen en de vergunningenproblematiek op te lossen. Dit is daarom onderdeel van de scope van de taskforce. Aanvullend zet het kabinet in op een aantal andere voorwaarden voor een vitaal platteland. De basis hiervoor wordt gelegd in de Nota Ruimte die later dit jaar uitkomt.

Bedrijfsopvolging en generatievernieuwing

Voor een sterke landbouw en een sociaaleconomisch vitaal platteland zijn jonge landbouwers en zij-instromers onmisbaar. Zij houden niet alleen de sector innovatief en draaiend, maar zorgen ook voor leven en dynamiek in onze landelijke gebieden. Investeren in hun toekomst is dan ook een investering in de kracht van Nederland als geheel. In het coalitieakkoord kiezen we duidelijk om de jonge landbouwers en tuinders te ondersteunen en daarmee de vergrijzing in de landbouw tegen te gaan. Dit is nodig: in 2025 werd slechts 8% van onze boerderijen beheerd door boeren jonger dan 40 jaar. Zonder een doorlopende instroom van nieuwe generaties staat de continuïteit van onze landbouwsector onder grote druk.

Uw Kamer wordt via de structurele communicatie over het GLB geïnformeerd over de ontwikkelingen rond de subsidie Vestigingssteun voor jonge landbouwers en de subsidie Generatievernieuwing in de landbouw. De laatstgenoemde gaat op 19 mei 2026 van start. Ook informeren wij u over de ontwikkeling van de nationale strategie voor generatievernieuwing in de landbouw. Daarnaast monitoren we het lopende programma '*Voor de volgende generatie*', zetten we praktijkgericht onderzoek naar bedrijfsopvolging voort en verkennen we hoe het Investeringsfonds duurzame landbouw of andere fondsen jonge boeren bij bedrijfsopvolging kunnen helpen.

Ruimte voor ondernemers

Het kabinet wil ondernemers meer ruimte geven door het beperken van onnodige regeldruk en administratieve lasten. Hierbij willen we wet- en regelgeving aanpassen daar waar dat kan, en bijvoorbeeld inzetten op een *high trust, high penalty* systeem, waarbij ondernemers die zich aan de regels houden vertrouwen krijgen en daar waar het mis gaat hard wordt ingegrepen. LVVN doet mee met het Rijksbrede actieprogramma *Minder Druk met Regels*. Via dit kanaal zullen we uw Kamer ook informeren over de voortgang bij LVVN als het gaat om het verminderen van regeldruk.

Pacht

Zoals uw Kamer weet, is er een brede maatschappelijke wens om de pachtwetgeving te moderniseren om zo de verhoudingen te verbeteren en de verduurzaming van de landbouw te ondersteunen. Dit heeft ook geresulteerd in de initiatiefnota '*De wijsheid in pacht*' van uw Kamer in 2025. Voor het conceptwetsvoorstel van de pachtregelgeving is van 15 december 2025 tot 9 februari 2026 in een internetconsultatie geweest. Mijn

ambtsvoorganger heeft aan uw Kamer de verwachting uitgesproken⁷ dat het wetsvoorstel in het tweede kwartaal voor advies aan de Raad van State zou kunnen worden aangeboden en rond de zomer van 2026 bij uw Kamer zou kunnen worden ingediend.

Uit de vele reacties blijkt waardering voor de beoogde herziening, zoals de inzet op meer langjarige pacht en het vergemakkelijken van duurzaamheids-afspraken. Tegelijk geven de reacties aanleiding voor verdieping van de overwegingen, bijvoorbeeld ten aanzien van uitvoering, gevolgen voor andere wet- en regelgeving of verdere uitwerking van lagere regelgeving. De complexiteit vraagt zorgvuldigheid en daarmee ook tijd. Wij verwachten daarom dat we het wetsvoorstel rond de zomer aan de Raad van State kunnen voorleggen. Dat betekent dat het wetsvoorstel op zijn vroegst eind van dit jaar bij uw Kamer kan worden ingediend.

Kennis en innovatie

Er liggen veel kansen om met innovaties te werken aan een toekomstbestendige voedselvoorziening, aan voedselzekerheid, aan groei en aan het oplossen van de maatschappelijke opgaven rondom natuur, water, klimaat en dierwaardigheid. Voor het zomerreces informeren wij uw Kamer over een brede innovatieagenda. De volgende zaken kunnen deel zijn van die agenda: AI, drones, groen gas, sensortechnologie, robotisering, biotechnologie/genetica, kweekvlees/innovatieve fermentatie en innovaties voor een toekomstbestendige visserij. Om innovaties van de grond te krijgen is samenwerking tussen publieke organisaties, private organisaties en kennisinstellingen essentieel. Bij de uitwerking van de innovatieagenda wordt tevens onderzocht op welke manier privaat kapitaal betrokken kan worden zodat ook de impact van de publieke middelen verder verhoogd wordt. Samen met het bedrijfsleven werken we nationaal én internationaal aan het verstevigen van de koploperspositie op het gebied van kennis en innovatie en versterken we de concurrentiekracht en het verdienvermogen.

Inzet in EU- verband

Uit het voorgaande blijkt dat de ambities van LVVN op nationaal niveau vragen om duidelijke en betrouwbare beleidskeuzes. Tegelijkertijd speelt de Europese Unie (EU) op vrijwel alle beleidsterreinen van LVVN een belangrijke rol. Veel beleid op het

---

⁷ Kamerstuk 27 924, nr. 102.

gebied van landbouw, visserij en natuur komt via Europese wet- en regelgeving tot stand. De samenwerking met de Europese Commissie (hierna: Commissie) en EU-lidstaten is daarmee van groot belang voor LVVN. Het kabinet wil een constructieve en leidende rol spelen in de EU door voorstellen proactief naar voren te brengen, waarbij nadruk ligt op het gezamenlijk komen tot toekomstbestendige oplossingen en duidelijke keuzes voor de natuur en de agrarische en visserijsectoren.

Op onderwerpen zoals stikstof en de grutto heeft Nederland ook in EU-verband huiswerk te doen. Op andere onderwerpen, zoals innovatie, dierenwelzijn en ruimte voor ondernemers, heeft Nederland juist veel te bieden. In onze eerste gesprekken met de relevante Eurocommissarissen en enkele collega-ministers uit andere EU-lidstaten werd al snel duidelijk dat we elkaar over en weer nodig hebben en van elkaar kunnen leren.

Over de gehele LVVN EU-inzet wordt uw Kamer dit voorjaar geïnformeerd via een Kamerbrief. Deze brief schetst de prioriteiten en uitgangspunten die de komende tijd leidend zijn voor de inzet van LVVN in de EU. Daarnaast informeert het kabinet de Kamer volgens de staande EU-informatieafspraken doorlopend over de wetgevingsvoorstellen van de Commissie en het bijbehorende kabinetsstandpunt via de BNC-fiches.

Voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) wordt momenteel onderhandeld over de teksten van de nieuwe verordening. Naar verwachting lopen deze onderhandelingen door tot in 2027. Uw Kamer wordt geïnformeerd over de hoofdlijnen, inzet voor en voortgang van de onderhandelingen.

Ter afsluiting

Met deze brief hebben wij u inzicht gegeven in de eerste stappen die wij zetten. We staan voor grote opgaven waarbij we een balans zoeken tussen economie, natuur en sociaal perspectief, om zo onszelf en de generaties na ons een aantrekkelijk perspectief te kunnen bieden. Alleen met de gezamenlijke inzet en kennis van medeoverheden, boeren, tuinders en vissers, en van ketenpartijen, natuurbeheerders en -organisaties, het bredere bedrijfsleven en lokale initiatieven is het mogelijk om daarin verder te komen.

Wij kijken er naar uit om de komende tijd met u in gesprek te gaan, samen te werken en ons in te zetten voor deze opgaven.

De minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur,
J. van Essen

De staatssecretaris van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en
Natuur,
S.P.A. Erkens